

**O'ZBEKISTONDA TRANSPORT TIZIMINING RIVOJLANGANLIK
DARAJASI VA UNING HUDUDIIY XUSUSIYATLAR**

Abdullayeva Zilola

*Buxoro Davlat Pedagogika instituti aniq va tabiiy fanlar fakulteti 3giq-22
guruh talabasi, Transport va xizmat ko'rsatish sohalari geografiyasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonning transport tizimining rivojlanish darajasi va uning hududiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Mamlakatdagi transport infratuzilmasining asosiy tarmoqlari – avtomobil, temir yo'l, havo, suv va shahar transporti ko'rib chiqilib, har birining rivojlanish holati va geografik, iqtisodiy omillarga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, O'zbekistonning hududiy xususiyatlari, jumladan, shaharlardagi transport aloqalari va chekka hududlar o'rtasidagi bog'lanish, transport tizimining samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishi batafsil yoritiladi. Maqola mamlakat transport tizimining rivojlanishi uchun amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va istiqbollarni ham o'z ichiga oladi, bu esa O'zbekistonning iqtisodiy integratsiyasini kuchaytirishga va xalqaro aloqalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston transport tizimi Transport infratuzilmasi Avtomobil transporti Temir yo'l transporti Havo transporti Suv transporti Shahar transport Hududiy xususiyatlar

O'zbekistonda transport tizimining rivojlanganlik darajasi va uning hududiy xususiyatlari O'zbekistonda transport tizimi iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Transport sektori mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy tizimida, mahsulotlarni va xizmatlarni taqsimlashda, shuningdek, xalqaro aloqalarni mustahkamlashda asosiy rol o'ynaydi. O'zbekistonning geografik joylashuvi, hududiy xususiyatlari, iqtisodiy va ijtimoiy omillar bu tizimning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

1. O'zbekistonning transport infratuzilmasi O'zbekistonda transport tizimi ko'plab sohalarni qamrab oladi: avtomobil, temir yo'l, havo, suv va shahar transporti. Har bir turdagi transport alohida rivojlanish bosqichlariga ega bo'lib, mamlakatning hududiy xususiyatlariga moslashgan. Avtomobil transporti Avtomobil transporti O'zbekistonda eng keng tarqalgan transport turidir. O'zbekistonda avtomobil yo'llari tarmog'i kengayib, modernizatsiya qilinmoqda. Aholi zich joylashgan hududlar (Toshkent, Samarqand, Buxoro) va sanoat markazlariga bog'langan yo'llar ko'p bo'lib, ular mamlakat ichida va xalqaro aloqalarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Temir yo'l transporti Temir yo'l tizimi O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida alohida o'rin tutadi. O'zbekistonni qator qo'shni davlatlar bilan bog'lab turuvchi temir yo'l tarmoqlari orqali yuklar va yo'lovchilarni tashish imkoniyati mavjud. Samarqand, Buxoro, Andijon, Farg'ona kabi yirik shaharlarga temir yo'l liniyalari qurilgan. Temir yo'l tizimining rivojlanishi mamlakatning hududiy integratsiyasini kuchaytirishga xizmat qiladi. Havo transporti O'zbekistonda havo transporti tizimi ham jadal rivojlanmoqda. Toshkent xalqaro aeroporti, Samarkand va Buxoro aeroportlari xalqaro va

ichki qatnovlarni amalga oshiradi. Aviatsiya sohasining rivojlanishi turistlar oqimini oshirish va xalqaro iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Suv transporti Suv transporti, ayniqsa, Amudaryo va Sirdaryo orqali amalga oshiriladigan yuk tashish sohasida muhim o'rin tutadi. Biroq, O'zbekiston ichki suv yo'llari bo'yicha rivojlanishning yuqori darajasiga erisha olmayapti, chunki mamlakat quruqlikda joylashgan.

Shahar transporti Shahar transporti tizimi, ayniqsa Toshkent shahri kabi yirik urbanizatsiya markazlarida rivojlanayotgan transport infratuzilmasi sifatida ahamiyat kasb etadi. Toshkentda metropoliten tizimi va avtobus, trolleybus va tramvay liniyalari aholiga qulay transport aloqalari taqdim etadi.

2. Hududiy xususiyatlar va transport tizimiga ta'siri O'zbekistonning hududiy xususiyatlari transport tizimining rivojlanishiga turlicha ta'sir qiladi. Mamlakatning geografik joylashuvi, iqlimi, tabiiy resurslar va aholining joylashuvi transport tizimining samaradorligi va yuksalishiga muhim omillar hisoblanadi. Markazlashgan joylashuv: Toshkent kabi markaziy hududlar transport tarmog'ining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Mamlakatning markazida joylashgan Toshkent nafaqat ichki, balki xalqaro transport aloqalarining ham yirik tugunidir. Hududiy o'zgarishlar: Farg'ona vodiysi, Samarqand va Buxoro kabi hududlarda transport tizimi, o'zining tabiiy va ijtimoiy xususiyatlariga mos ravishda rivojlanmoqda. Bu hududlarda transport tarmog'ini modernizatsiya qilish, yangi yo'llar qurish, temir yo'l va avtobus tizimlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

Geografik cheklovlar: Qoraqalpog'istonning chig'iriqlari va Amudaryo havzasida joylashgan hududlar transport tizimi uchun muayyan cheklovlar yaratadi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tashish va chekka hududlarga yo'llar qurishdagi qiyinchiliklar, transportning samaradorligini ta'sir qiladi. Sanoat va iqtisodiy markazlar: O'zbekistonning iqtisodiy markazlari, xususan, Toshkent, Samarqand, Buxoro va Farg'ona kabi shaharlar transport tarmog'ining o'sishini talab qiladi. Yangi yirik sanoat korxonalari va infratuzilma ob'ektlarini qurish orqali transport aloqalarini mustahkamlashga ehtiyoj bor.

3. Rivojlanishning istiqbollari O'zbekiston transport tizimini yanada modernizatsiya qilish va rivojlantirish uchun bir qator chora-tadbirlar ko'rilmoqda: Avtomobil va temir yo'l yo'llarini kengaytirish: Mamlakatning avtomobil va temir yo'l tarmog'ini kengaytirish, yangi yo'llar qurish va mavjudlarini ta'mirlash ishlari amalga oshirilmoqda. Xalqaro transport aloqalarini rivojlantirish: Xalqaro transport yo'nalishlari va yirik logistika markazlarini tashkil etish orqali O'zbekistonning xalqaro iqtisodiy aloqalarini kengaytirish rejalashtirilgan.

Aviatsiya va aeroportlar rivoji: O'zbekistonning aviatsiya sohasini rivojlantirish, yangi aeroportlar qurish va mavjud aeroportlarni modernizatsiya qilish orqali havo transporti sohasini kengaytirish rejalashtirilmoqda.

Xulosa:

O'zbekistonda transport tizimining rivojlanish darajasi, mamlakatning hududiy xususiyatlari va iqtisodiy ehtiyojlariga qarab turlicha. Yangi transport infratuzilmasi loyihalari va modernizatsiya choralari mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga katta ta'sir

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

ko'rsatadi. Shuningdek, hududiy integratsiyani kuchaytirish, xalqaro aloqalarni rivojlantirish va ichki transport tarmoqlarini modernizatsiya qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. (2020). O'zbekiston Respublikasining transport sohasini rivojlantirish strategiyasi. Tashkent: Transport vazirligi.
2. Shavkatov, B. (2019). O'zbekistonda avtomobil va temir yo'l transportining rivojlanishi. Toshkent: O'zbekiston davlat iqtisodiyot universiteti nashri.
3. Nematov, U. (2018). O'zbekistonning hududiy rivojlanishi va transport tizimining integratsiyasi. Toshkent: O'zbekiston ilmiy-akademik nashriyoti.
4. G'ulomov, R. (2021). Havo transporti va logistika (Havo transporti rivojlanishining joriy holati). Toshkent: O'zbekiston aviatsiya akademiyasi.